

**PROGRAM DE
REVITALIZARE URBANĂ A OR.
NISPORENI
2022-2026**

Abrevieri

ADR – Agenția de Dezvoltare Regională

AOFM – Agenția Ocupării Forței de Muncă

APL – administrația publică locală

BNS – Biroul Național de Statistică

CC – Comitetul de coordonare

FNDR – Fondul Național pentru Dezvoltare Regională

IET – Instituție de Educație Timpurie

IMSP –Instituția medico-sanitară publică

IPLT – Instituția Publică Liceu Teoretic

ÎM – Întreprindere municipală

MADRM – Ministerul Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului

MDL – Lei moldovenești

ONG – Organizație non-guvernamentală

PRU – Program de Revitalizare Urbană

PUG -Plan Urbanistic General

RU – Revitalizare Urbană

SA – Societate pe acțiuni

SRL – Societate cu răspundere limitată

Cuprins

I. INTRODUCERE	5
1.1. Descrierea generală a orașului Nisporeni	5
1.2. Conceptul de revitalizare urbană	6
1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale	6
II. ANALIZA ORAȘULUI – DETERMINAREA ZONELOR DEGRADATE ȘI A ZONEI DE REVITALIZARE	7
2.1. Delimitarea zonelor orașului	7
2.2. Descrierea metodologiei de studiu.....	8
2.3. Analiza diferențelor între zonele orașului	9
2.3.1. Sfera socială	9
2.3.2. Sfera economică	13
2.3.3. Sfera de mediu.....	13
2.3.4. Sfera spațial-funcțională.....	14
2.4. Identificarea zonelor degradate	14
2.5. Determinarea zonei de revitalizare	15
III. ANALIZA APROFUNDATĂ A ZONEI DE REVITALIZARE	17
3.1. Descrierea zonei de revitalizare urbană.....	17
3.2. Analiza situației din anumite perspective	17
3.2.1. Sfera socială	18
3.2.2. Sfera economică	19
3.2.3. Sfera de mediu.....	19
3.2.4. Sfera spațial-funcțională.....	19
3.2.5. Sfera tehnică.....	20
Elementele tehnice, și anume infrastructura urbană care lipsește sau se află într-o stare degradată, lipsa parțială a iluminatului stradal provoacă sentimentul de insecuritate.	20
IV. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE A ZONEI DE REVITALIZARE	21
V. PROIECTELE DE REVITALIZARE URBANĂ	22
5.1. Proiecte de bază	22
5.2. Proiecte complementare.....	28
VI. CADRUL FINANCIAR	33
VII. IMPLEMENTAREA ȘI MANAGEMENTUL PROGRAMULUI DE REVITALIZARE	34
VIII. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI DE REVITALIZARE	36

Lista tabelelor

- Tabelul 1. Numărul populației și suprafața zonelor în orașul Nisporeni **Error! Bookmark not defined.**
Tabelul 2. Indicatorii sociali în orașul Nisporeni, pe zone..... **Error! Bookmark not defined.**
Tabelul 3. Agenții economici care activează în orașul Nisporeni, pe zone **Error! Bookmark not defined.**
Tabelul 4. Indicatorii de mediu în or. Nisporeni **Error! Bookmark not defined.**
Tabelul 5. Indicatorii spațial-funcționali în or. Nisporeni **Error! Bookmark not defined.**

Lista figurilor

- Figura 1. Harta zonală a or. Nisporeni **Error! Bookmark not defined.**
Figura 2. Numărul de șomeri în orasul Nisporeni..... **Error! Bookmark not defined.**
Figura 3. Numărul de persoane social-vulnerabile în orașul Nisporeni **Error! Bookmark not defined.**
Figura 4. Numărul de persoane cu nevoi speciale din orasul Nisporeni **Error! Bookmark not defined.**
Figura 5. Numărul de persoane care beneficiază de asistență socială din orasul Nisporeni **Error! Bookma**
Figura 6. Zonele degradate și zona de revitalizare din orașul Nisporeni **Error! Bookmark not defined.**

I. INTRODUCERE

1.1. Descrierea generală a orașului Nisporeni

Nisporeni este un oraș în partea centrală a Republicii Moldova și este reședința raionului cu același nume. Distanța până la cea mai apropiată stație de cale ferată Bucovăț – 36 km, iar până la traseul național auto din apropiere – 22 km. Orașul se află într-o zonă pitorească din Codrii Moldovei în partea de vest a țării, la 70 km de la capitală și 12 km de la frontiera cu România. Are o suprafață de 14 km².

Din timpuri vechi, orașul a fost cunoscut sub denumirea de "Prelucrător", deoarece aici lucrau peste 300 de mori. Prin urmare și stema și steagul orașului Nisporeni au ca element central o moară de vânt.

Condițiile climaterice și specificul localității a determinat specializarea orașului în sectorul agroalimentar, agricultura și prelucrarea producției agricole.

Orașul dispune de sistem centralizat de aprovizionare cu apă și de sistem de canalizare. Lungimea totală a apeductului din oraș este de 121,2 km iar a rețelei de canalizare este de 42,3 km. Populația orașului a scăzut de la 15.700 de locuitori (în 1989) la 12.816 de locuitori în prezent (2021). Cca. 98% din locuitori sunt moldoveni/români – cea mai înaltă rată pe țară.

Veniturile mici și lipsa locurilor de muncă au determinat pe mulți oameni să lucreze peste hotare, declanșând o migrație puternică (în Federația Rusă, Italia, Portugalia, Grecia ș.m.a.), mai ales a persoanelor bine calificate. Acestui fenomen i se adaugă și natalitatea redusă. Astfel micșorarea numărului populației cu accentuarea tendințelor de dezurbanizare reprezintă cea mai mare problemă a orașului. Astfel, putem menționa faptul că intensificarea proceselor imigraționiste ale populației în ultima decadă, schimbările în structura pe vârste ale populației, sporirea cotei populației peste vârsta aptă de muncă și reducerea cotei populației până la vârsta aptă de muncă, sporirea condițiilor nesatisfăcătoare din punct de vedere spațial-funcțional au contribuit la crearea unor fenomene negative care au afectat populația și nivelul de trai al locuitorilor din orașul Nisporeni.

Astfel a apărut necesitatea de implementare a procesului de Revitalizarea Urbană pentru eliminarea stărilor de criză socioeconomică a zonelor degradate prin aplicarea unor acțiuni complexe, bine determinate într-un program de revitalizare urbană.

1.2. Conceptul de revitalizare urbană

Revitalizarea urbană este un proces de eliminare dintr-o stare de criză a zonelor urbane degradate, desfășurat în mod complex, prin acțiuni integrate teritorial și desfășurate de către administrațiile locale prin parteneriate locale, regionale, naționale eficiente în baza unui program de revitalizare. În acest sens, revitalizarea urbană reprezintă o abordare complexă și inovatoare a problemelor, necesităților și potențialului local și presupune o gândire creativă cu privire la soluțiile pentru o zonă sau un oraș, ținând cont de faptul că fiecare cartier, zonă sau oraș are o identitate proprie specifică.

Programul de Revitalizare Urbană al orașului Nisporeni este un document strategic și operațional de bază pentru perioada 2021 – 2025, în domeniul revitalizării urbane, care stabilește obiectivele și proiectele de revitalizare, precum și mecanisme de coordonare, evaluare și monitorizare a Programului. Punerea în aplicare a acestuia va contribui la reabilitarea într-un mod cuprinzător și integrat a zonei de revitalizare selectate, ținând cont de nevoile și așteptările comunității locale

1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale

Programul de Revitalizare Urbană a or. Nisporeni este un document de politici publice elaborat printr-un larg parteneriat, care are la bază documentele de programare locală (Strategia de Dezvoltare Strategia Socio-Economică a or. Nisporeni pentru anii 2014-2020, Strategia de Dezvoltare Durabilă a raionului Nisporeni (2013-2020), regională (Strategia de dezvoltare regională Centru (2016-2020 și strategii regionale sectoriale) și națională (Strategia națională de dezvoltare "Moldova 2030", strategii sectoriale de dezvoltare), și internațională (Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030).

În același timp la elaborarea PRU au fost utilizate:

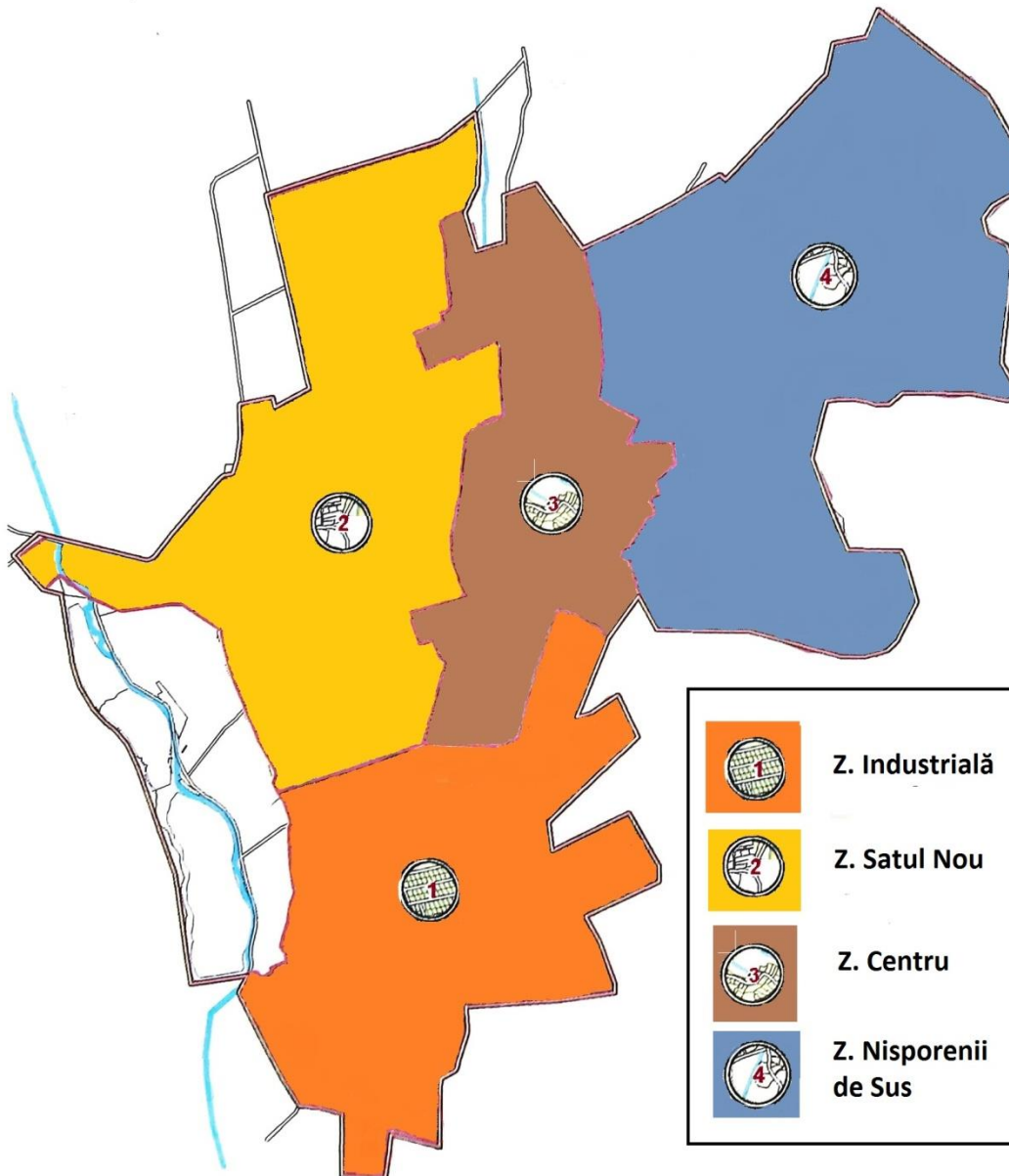
1. **Liniile directe privind Revitalizarea Urbană în Republica Moldova** – care stabilesc modul de elaborare a Programelor de Revitalizare Urbană, condițiile pentru implementarea Programelor și proiectelor de revitalizare urbană și indică modalități de asigurare a complementarității intervențiilor pentru proiectele de revitalizare urbană din diverse surse de finanțare;
2. **Ghidul privind revitalizarea urbană pentru orașele din Republica Moldova** – care redă detaliat toate etapele elaborării programelor de revitalizare urbană, incluse în liniile directe, descriind activitățile „pas cu pas”.

II. ANALIZA ORAȘULUI – DETERMINAREA ZONELOR DEGRADATE ȘI A ZONEI DE REVITALIZARE

2.1. Delimitarea zonelor orașului

Analiza or. Nisporeni a fost efectuată atât pentru întreg orașul, cât și pentru zonele acestuia. Astfel, inițial a fost utilizată divizarea orașului pe zone conform PUG-ului în care se identifică nouă zone iar după o analiză detaliată a condițiilor locale existente, a numărului de locuitori cât și a suprafeței fiecărei zone Comitetul de coordonare a decis împărțirea or. Nisporeni în patru sectoare: *Industrială, Satul Nou, Centru și Nisporeni de Sus*.

Figura 2. Harta zonală a or. Nisporeni

Sursa: Elaborată de Comitetului de Coordonare

Tabelul 1. Numărul populației și suprafața zonelor în orașul Nisporeni

Nr.	Denumirea zonei	Numărul de locuitori	%	Suprafața, ha	%
1.	Industrială	3050	23,80	408,73	31,12
2.	Satul Nou	3966	30,95	283,71	21,60
3.	Centru	3250	25,36	202,69	15,44
4.	Nisporeni de Sus	2550	19,89	418,15	31,84
Total		12816	100	1313,28	100

Sursa: Conform datelor deținute de primăria Nisporeni pentru anul 2020

Zona Industrială, a fost în trecut un sector industrial iar conform Strategiei de Dezvoltare socio Economică urmează a se construi un parc industrial în acest sector. În zona industrială sunt incluse și micro-zonele Ciurleasa și Bărboiu. Zona dată se află în partea de Sud a orașului. Este caracterizată prin populație care locuiește în case la sol, astfel fiind o zonă liniștită și armonioasă naturii.

Satul Nou reprezintă o zonă mai nouă, populația căreia locuiește atât în blocuri locative, cât și în case la sol. În acest sector se află Autogara, două grădinițe, o școală și IMSP Spitalul Raional Nisporeni inclusiv IMSP Centrul Medical Nisporeni. În această zonă de asemenea activează un număr mare de agenți economici. Este o zonă a contrastelor, deoarece pe de o parte, în acest sector activează un număr impunător de agenți economici, iar, pe de altă parte, o mare parte a populației.

Zona Centru reprezintă cea mai dezvoltată și funcțională zonă, deoarece aici sunt concentrate instituțiile de interes public, majoritatea agenților economici (în special prestatorii de servicii și comerțanții), instituțiile culturale (Centrul de creație, Centrul de Tineret, școala de pictură), cât și zone de agrement (Parcul Central, cafenele). În același timp, Centru reprezintă zona cu cea mai mare pondere a populației care locuiește la bloc. Printre ospitalitățile sectorului se află Parcul Central, care este o carte de vizită a întregului oraș, recent renovat.

Nisporeni de Sus este una dintre cele mai vechi zone, fiind nucleul care a stat la baza formării localității și cuprinde micro-zonele Podiș, Țoneași Fundătura. Sectorul se caracterizează ca fiind o zonă locativă, care cuprinde preponderent case individuale de locuit.

2.2. Descrierea metodologiei de studiu

După stabilirea delimitării orașului, cele patru zone au fost analizate în baza a cinci categorii de indicatori –sociali, economici, spațial-funcționali, de mediu și tehnici. Datele au fost colectate din sursele disponibile, unii indicatori fiind oferți doar la nivel de oraș. Totuși, s-a urmărit colectarea datelor pentru fiecare zonă în parte, pentru a putea stabili care zonă are o concentrare mai mare a fenomenelor negative. Fiecare indicator a avut o valoare numerică, oferită de direcțiile primăriei sau date statistice oficiale. Pentru determinarea unei valori comparabile între sectoare, fiecare indicator a fost raportat la 1000 de locuitori.

La solicitarea responsabilului de Revitalizare Urbană, au fost oferite date din următoarele surse: Inspectoratul de Poliție Nisporeni, Subdiviziunea Teritorială pentru Ocuparea Forței de Muncă Nisporeni, IMSP Centrul de Sănătate Nisporeni, Direcția Învățământ din cadrul

Consiliului Raional Nisporeni, IM Gospodaria Comunală Nisporeni, S.A. Apă-Canal Nisporeni. Totodată, un aport semnificativ la colectarea indicatorilor au avut și specialiștii din cadrul primăriei: specialistul în construcții și infrastructura drumurilor, arhitectul-șef, specialistul în reglementarea proprietății funciare, specialistul în relații cu publicul, specialistul în protecția socială a populației și specialistul în planificare.

Procesul de lucru a avut loc cu respectarea datelor cu caracter personal, relevant pentru analiza indicatorilor fiind străzile, care se atribuie uneia dintre cele cinci zone. În rezultat, cei mai informativi indicatori au fost reflectați într-un tabel de calcul, cu scopul de a compara cât mai obiectiv zonele orașului.

2.3. Analiza diferențelor între zonele orașului

2.3.1. Sfera socială

Domeniul social este sfera cea mai importantă pentru a înțelege cum trăiesc oamenii din oraș. Astfel, am consultat datele statistice oferite de instituțiile de stat pentru a face o analiză a situației sociale din oraș. Au fost selectate acele date disponibile nu doar pentru întreg orașul, dar și separat, pe zone. Indicatorii sociali au o pondere semnificativă în procesul de determinare a zonelor degradate, atât timp cât schimbarea începe de la oameni și se realizează tot pentru oameni. Creșterea nivelului de trai, ameliorarea condițiilor de viață, cât și îmbunătățirea calității vieții sunt elemente esențiale pentru o societate puternică și armonioasă. Prin urmare, prioritate în procesul de realizare a programului de revitalizare urbană, s-a acordat anume indicatorilor sociali.

Cu toate că în procesul de colectare a indicatorilor sociali, au fost elucidați mai mulți indicatori, nu toți au fost incluși în analiză, fie din motiv că unii dintre aceștia nu au putut fi divizați pe străzi, fie că nu aveau nicio relevanță în diferențierea zonelor.

Ca rezultat, din sfera socială au fost analizați următorii indicatori:

- a) numărul de șomeri;
- b) numărul de persoane social-vulnerabile;
- c) numărul de persoane cu necesități speciale;
- d) numărul persoanelor care beneficiază de asistență socială;
- e) numărul de accidente rutiere.

Acești indicatori sociali fac parte din categoria indicatorilor regresivi, care presupune că numărul mare de persoane (sau accidente) ce se include în această categorie indică prezența proceselor negative.

Tabelul 2. Indicatorii sociali în orașul Nisporeni, pe zone

Indicatori Zone	Progresiv/ Regresiv	Șomeri	Persoane social- vulnerabile	Persoane cu necesități speciale	Persoane. Asistența sociala	Accidente rutiere
Oraș	R	18,2	6,5	3,1	30,3	5,6
Industrială	R	5,9	1,0	0,7	17,7	2,27

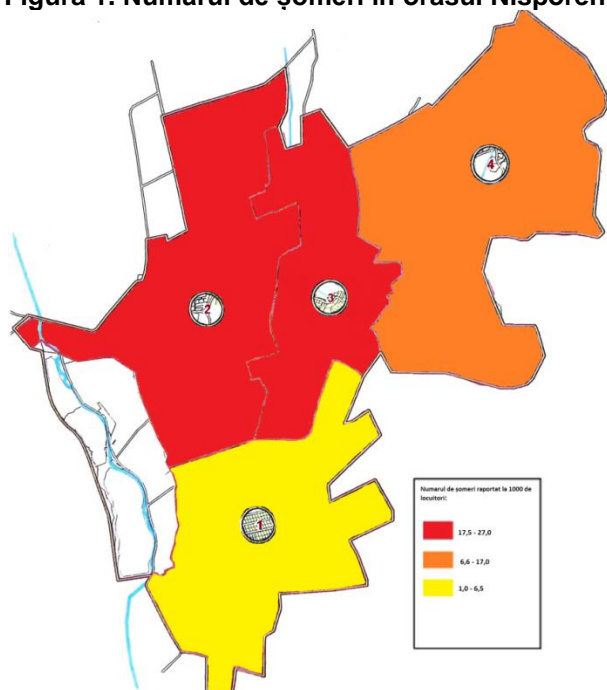
Satul Nou	R	26,0	8,1	4,5	36,8	7,45
Centru	R	21,2	6,1	1,5	23,7	11,38
Nisporeni de Sus	R	16,9	9,8	5,9	43,5	5,4

Sursa: Calculate de PRU conform datelor furnizate de specialiști APL și Instituții publice

a. Indicator social- numărul de șomeri

Un fenomen negativ strâns legat de sărăcie este nivelul șomajului. Șomajul provoacă consecințe grave asupra dezvoltării economice a unui stat. Șomerii sunt acea parte a populației care nu este încadrată în câmpul muncii, deși este aptă de muncă. În orașul Nisporeni, în ultimii ani, se atestă o creștere a numărului de șomeri. Astfel, în 2018 erau 160 de șomeri iar deja în 2020 erau 233 de șomeri. În urma analizei, s-a determinat două zone în care numărul de șomeri raportat la 1000 locuitori este mai mare decât media pe oraș-Satul Nou și Centru.

Figura 1. Numărul de șomeri în orasul Nisporeni

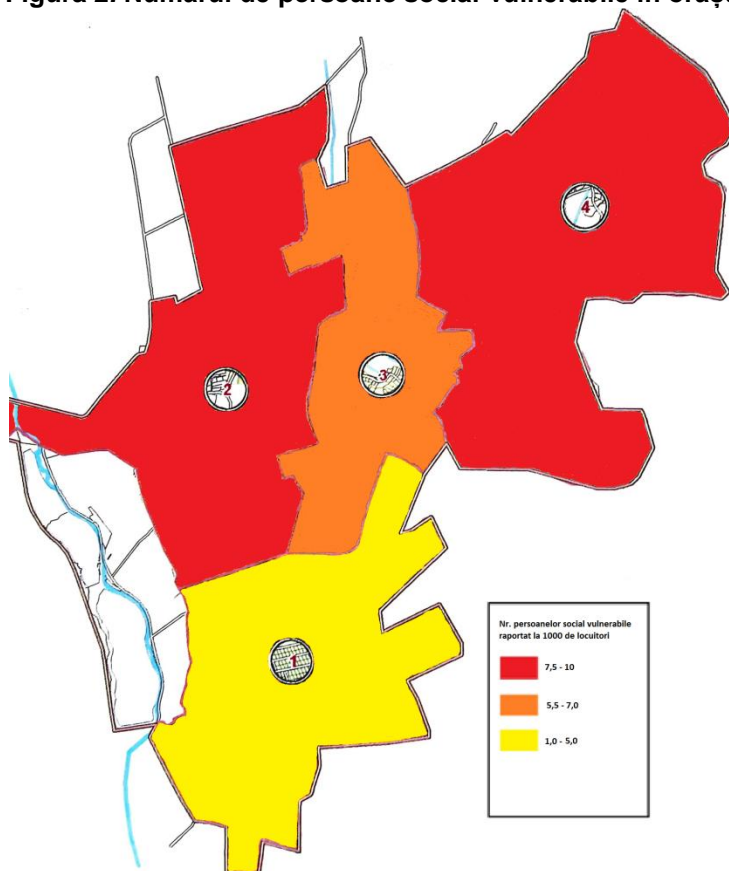

Sursa: Subdiviziunea Teritorială pentru Ocuparea Forței de Muncă Nisporeni

b. Indicator social- numărul de persoane social-vulnerabile

O atenție sporită din partea autorităților locale se acordă familiilor social-vulnerabile, deoarece acestea se caracterizează prin vulnerabilitate economică și socială, astfel simțind necesitatea stringentă de a fi susținuți pentru a-și îndeplini nevoile cotidiene. La acest indicator, iarăși avem valori maxime în două zone-Satul Nou și Nisporeni de Sus. Pentru a reduce numărul de persoane social-vulnerabile este important de înlăturat, acolo unde este posibil, cauza care a stat la crearea situației de vulnerabilitate, prin măsuri de sprijin și integrare socială.

Figura 2. Numărul de persoane social-vulnerabile în orașul Nisporeni

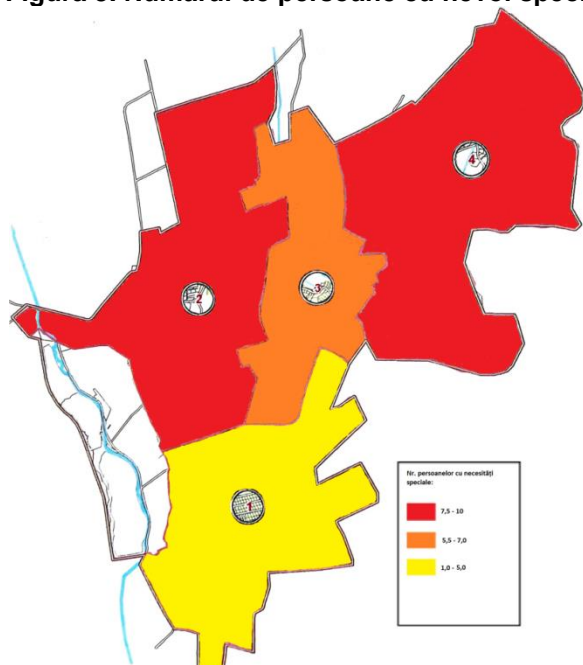
Sursa : Specialist în protecția socială a populației din cadrul Primăriei Nisporeni

c. Indicator social- numărul de persoane cu necesități speciale

Un indicator relevant pentru determinarea fenomenelor negative dintr-o zonă reprezintă și numărul persoanelor cu nevoi speciale care este una din cele mai vulnerabile categorii de populație din perspectiva integrării în societatea, încadrarea în câmpul muncii și accesul la diverse servicii și utilități publice, nu datorită dizabilității acestora, ci datorită obligației autorităților publice și a societății de a întreprinde acțiuni suplimentare pentru a asigura participarea acestor persoane în toate domeniile cotidianului, cât și contracararea tuturor formelor de discriminare la adresa grupului respectiv.

Zonele cu cel mai mare număr de persoane cu nevoi speciale sunt Satul Nou și Nisporeni de sus, ceea ce înseamnă că aici trebuie concentrate eforturile comune ale autorităților, cât și a societății civile pentru asigurarea incluziunii sociale a persoanelor.

Figura 3. Numărul de persoane cu nevoi speciale din orasul Nisporeni

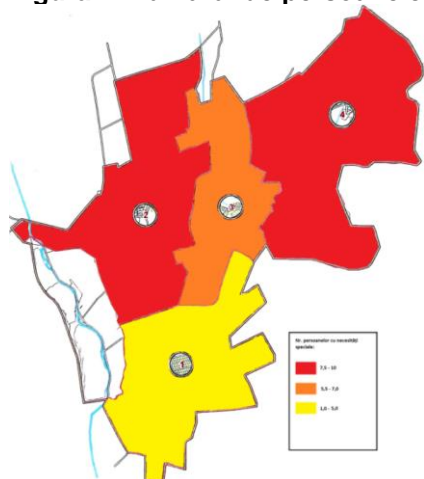

Sursa : Specialist în protecția socială a populației din cadrul Primăriei Nisporeni

d. Indicator social-persoane care beneficiază de asistență socială

Asistența socială acordă ajutor specializat persoanelor în dificultate, evaluează nevoile acestora și asigură accesul lor la prestații sociale și servicii sociale existente la nivel de oraș. În urma analizei efectuate s-a determinat faptul că majoritatea persoanelor ce beneficiază de asistență socială sunt din zonele Satul Nou și Nisporeni de Sus.

Figura 4. Numărul de persoane care beneficiază de asistență socială din orasul Nisporeni

Sursa : Specialist în protecția socială a populației din cadrul Primăriei Nisporeni

2.3.2. Sfera economică

Or. Nisporeni are o poziție fizico-geografică favorabilă, fiind un important centru economic din centrul țării.

Actualmente baza urbană a orașului este prezentată de întreprinderi din diverse ramuri ale economiei. Principala ramură a economiei orașului este industria prelucrătoare, prezentată în deosebi de obiectivele industriei alimentare. Însă activitatea economică este distribuită neuniform. Sectorul centru este foarte activ economic, iar celelalte sectoare înregistrează simțitor mai puțină activitate industrială, comercială sau de servicii.

Relevanță maximă pentru determinarea zonelor degradate, o are numărul de agenți economici care activează în cele patru zone ale orașului. Acest indicator este unul progresiv, deoarece un coeficient mare atestă prezența unui fenomen pozitiv. Astfel, cu cât numărul de agenți economici dintr-o zonă este mai mare, cu atât zona are un potențial mai mare, oferă mai multe locuri de muncă și determină creșterea nivelului de venituri și, invers, un număr mic de agenți economici relevă faptul că zona nu este atractivă pentru realizarea activităților economice.

Orașul Nisporeni se caracterizează printr-o dezvoltare economică moderată. Circa 125 agenți economici activează în localitate. Printre aceștia prevalează comercianții (comerț cu produse alimentare, articole vestimentare, comerț cu materiale de construcții și altele) și prestatorii de servicii (serviciituristice, de înfrumusețare, de transport, alimentare și multe altele). Totodată, în localitate există și un număr de întreprinderi de producție, cum ar fi S.A. „Codreanca”, „SRL Maurt” și Fabrica de incaltaminte a SRL „Bihoria”

Tabelul 3. Agenții economici care activează în orașul Nisporeni, pe zone

Ratele indicatorilor economici per 1000 locuitori	Regresiv /Progresiv	Oraș	Industrială	Satul Nou	Centru	Nisporeni De Sus
Agenții economici	Progresiv	9,8	1,6	9,9	21,4	2,7

Sursa: Contabilul șefdin cadrul Primăriei Nisporeni

Din perspectiva numărului de agenți economici, cele mai degradate zone sunt Industrială și Nisporeni de Sus. Aici, ratele indicatorilor sunt cu mult sub valoarea medie pe oraș. Acest lucru se datorează în special faptului că aceste zone sunt preponderent sectoare locative.

2.3.3. Sfera de mediu

Analiza sferei de mediu în orașul Nisporeni a fost relativ dificil de analizat, datorită lipsei datelor disponibile. Totuși, ÎM Gospodaria Comunală Nisporeni deține date referitoare la prezența gunoștilor neautorizate pe teritoriul or. Nisporeni.

Tabelul 4. Indicatorii de mediu în or. Nisporeni

Indicatorii de mediu	Regresiv/ Progresiv	Oraș	Industrială	Satul Nou	Centru	Nisporeni De Sus
Prezența gunoștilor neautorizate	R	10	3	2	1	4

Sursa:IM Gospodaria Comunală Nisporeni

Pe domeniul de mediu, în conformitate cu ratele indicatorilor din Tabelul nr. 4, Zona Nisporeni de Sus este zona cu cele mai multe gunoiști neautorizate. Acest fapt nu este neapărat relevant, așa cum gunoiștele neautorizate în mare parte sunt amplasate în preajma zonelor verzi de la periferie.

2.3.4. Sfera spațial-funcțională

Nisporeni este reședința raionului cu același nume, astfel aici sunt localizate I.M.P.S. Spitalul Raional Nisporeni și Consiliul Raional.

La categoria spațial-funcțională a fost analizat un singur indicator- numărul de instituții educaționale, deoarece numărul altor facilități existente în orașul Nisporeni, cum ar fi instituții sportive, culturale, de securitate, instituții medico-sanitare sau zone de recreere nu prezintă relevanță la analiza zonelor. Toate aceste instituții menționate deservesc populația din toate cele patru zone și se află cu preponderență în zona Centru și Satul Nou.

Tabelul 5. Indicatorii spațial-funcționali în or.Nisporeni

Indicatorii spațial-funcționali	Regresiv /Progresiv	Oraș	Industrială	Satul Nou	Centru	Nisporeni De Sus
Numărul instituțiilor educaționale	Progresiv	10	0	4	4	2

Sursa: DÎTS Nisporeni

Analiza indicatorilor spațiali-funcționali ne arată că cea mai defavorizată zonă este cea Industrială, dar acest fapt se datorează numărului mic de locuitori și destinației industriale pe care o are zona.

Numărul de instituții educaționale este un indicator progresiv, iar numărul scăzut al acestora atestă un fenomen negativ. Prin urmare, cea mai degradată zonă este Nisporeni de Sus, unde există două instituții de învățământ- Grădiniță Greșă și Școala de Muzică. Totuși, locuitorii din această zonă au acces la instituțiile din apropiere, lipsa unui număr mai mare de instituții educaționale în zonă nefiind o problemă majoră.

2.4. Identificarea zonelor degradate

Ținând cont de recomandările din Ghidul privind revitalizarea urbană pentru orașele din Republica Moldova, cât și din Liniile directe privind revitalizarea urbană, s-a analizat situația celor patru zone.

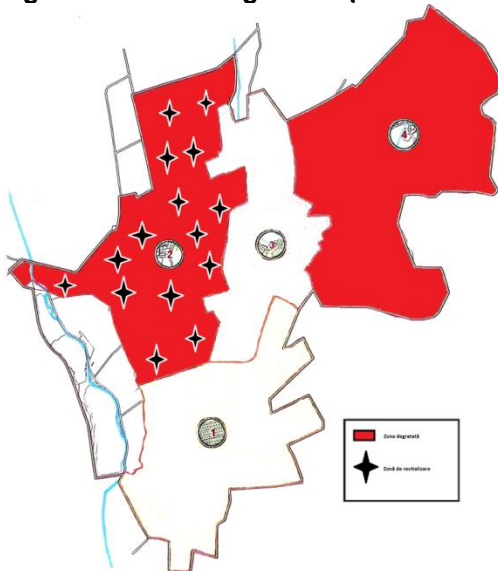
Pentru determinarea zonelor degradate, în procesul de lucru, s-a efectuat o analiză generală a tuturor categoriilor de indicatori. Pentru a fi cât mai obiectivi, grupul de lucru a oferit punctaj fiecărei zone per indicator. Totuși, o atenție sporită s-a acordat indicatorilor sociali, aceștia fiind cei mai relevanți pentru programul de revitalizare urbană. Atunci când indicatorul raportat la 1000 locuitori depășea cu aproximativ 2 ori media indicatorului pe oraș, punctajul era de 2 puncte, pentru a scoate în evidență nivelul avansat de degradare.

Astfel, într-un final, cel mai mare punctaj au obținut Satul Nou și Nisporeni de Sus cu câte patru fenomene sociale negative. Prin urmare, aceste două zone au obținut statut de zone degradate.

2.5. Determinarea zonei de revitalizare

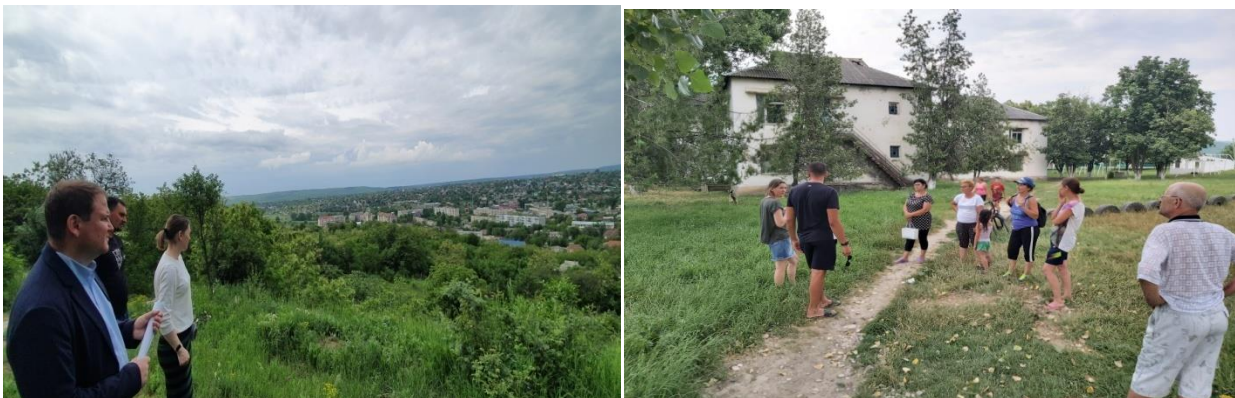
Conform definiției oferite de Ghidul privind revitalizarea urbană și a Linii directoare privind revitalizarea urbană, zona de revitalizare este zona care cuprinde întregul teritoriu sau o parte din zona degradată, caracterizată printr-o concentrare specifică a fenomenelor negative, pentru care, datorită importanței semnificative pentru dezvoltarea locală, se intenționează implementarea revitalizării.

Figura 5. Zonele degradate și zona de revitalizare din orașul Nisporeni

Sursa: Decizia Comitetului de Coordonare

Astfel, în urma analizei tuturor categoriilor de indicatori, au fost determinate două zone cu cel mai înalt nivel de degradare- Satul Nou și Nisporeni de Sus. Grupul de lucru, format din membri ai Comitetului de Coordonare (responsabil de revitalizare urbană, vice primarul și inginerul funciar) și facilitatorul din partea Solidarity Fund PL, au efectuat o vizită în teren în zonele degradate, pentru a stabili situația de facto existentă.

Astfel, în urma datelor colectate, cât și a situației existente în zone, Comitetul de Coordonare a decis că Zona de revitalizare urmează a fi Satul Nou.

Această decizie a fost fundamentată atât pe concentrarea sporită a fenomenelor negative din zonă, cât și pe potențialul de care dispune acest sector. Prin urmare, următoarele argumente au stat la baza prezentei decizii:

- numărul mare al fenomenelor negative de natură socială (șomeri, persoane social-vulnerabile, persoane cu nevoi speciale);
- potențial sporit al zonei, datorită numărului mare de agenți economici care activează în zonă;

În concluzie, Satul Nou este o zonă a contrastelor, înglobând în sine atât fenomene negative, cât și pozitive.

III. ANALIZA APROFUNDATĂ A ZONEI DE REVITALIZARE

3.1. Descrierea zonei de revitalizare urbană

Zona de revitalizare, Satul Nou, se află în partea Nord Vest a or. Nisporeni și deține cea mai mare pondere de locuitori. În această zonă sunt amplasate autogara, două grădinițe, o școală, IMPS Spitalul Raional și Centrul de Sănătate precum și 7 magazine alimentare. În această zonă de asemenea activează un număr mare de agenți economici.

Zona este preponderen tocupată de locuințe individuale cu lot pe lângă casă, 70% din locuințe sunt conectate la apeduct și doar 45% la canalizare. Zona este lipsită de spații verzi amenajate, este înverzită doar de copacii care cresc în ogrăzile locuitorilor.

Pe teritoriul zonei există o grădiniță construită în timpul sovietic care de mai mult de 10 ani nu activează. De asemenea există și o casă de cultură care nu activează de mai bine de 15 ani.

Foto. Vecheacasă de cultură

Zona nu dispune de vre-o zonă de recreere și spațiul pentru socializare - nu este nici un parc sau stadion. Nu toate străzile sunt iluminate. Sunt probleme ce țin de infrastructura drumurilor. Probleme majore ce țin de canalizare.

Este o zonă destul de vastă cu numeroase probleme dar și cu potențial de dezvoltare.

3.2. Analiza situației din anumite perspective

Mai jos, va fi prezentată analiza aprofundată a zonei din diferite perspective. Scopul acestei analize este de a cerceta în detaliu fenomenele negative care apar pe teritoriul zonei Satul Nou, precum și de a identifica potențialul acestei zone în diverse sfere.

Un diagnostic aprofundat va facilita elaborarea proiectelor de revitalizare care vor rezolva problemele specifice ale comunității.

Pentru elaborarea acestei analize au fost folosite mai multe surse: IMSP Centrul de Sănătate Nisporeni, Subdiviziunea Teritorială pentru Ocuparea Forței de Muncă Nisporeni și SA Apă Canal Nisporeni. De asemenea au avut loc 3 vizite de teren și interviuri cu locuitorii, precum și au fost organizate 4 ședințe ale Comisiei Consultative, din care fac parte locatari și reprezentanți ai diferitor instituții din zona de revitalizare, astfel respectându-se principiul de participare, incluziune și transparență.

Foto. Fotografii de la ședințele Comitetului de Coordonare

3.2.1. Sfera socială

Analiza sectorului social este factorul principal al analizei zonei. În acest context în baza datelor prezentate de instituțiile publice a fost întocmită o analiză detaliată a indicatorilor sociali din zona Satul Nou. Acești indicatori au fost prezentați și discutați în cadrul ședințelor Comisiei Consultative și în cadrul întâlnirilor cu cetățenii.

Un fenomen negativ strâns legat de sărăcie este nivelul șomajului. Șomajul provoacă consecințe grave asupra dezvoltării economice a unui stat. Șomerii sunt acea parte a populației care nu este încadrată în câmpul muncii, deși este aptă de muncă. Iar conform datelor colectate, zona Satul Nou deține întâietate pe numărul de șomeri înregistrați în oraș. Indici regresivi sunt și la capitolele persoane social vulnerabile, persoane cu necesități speciale și persoane care beneficiază de asistență socială.

Un alt indicator regresiv este nivelul de activism civic scăzut care rezultă din lipsa ONG și OO care să activeze în zonă.

Tot în acest domeniu este necesar de menționat numărul sporit de accidente rutiere din zonă, problemă creată din lipsa utilităților legate de infrastructură: căi de acces, parcuri, stații de amenajare, iluminat public stradal parțial etc.

Tot în cadrul ședințelor Comisiei Consultative și în cadrul vizitelor pe teren s-a pus accent pe nivelul scăzut de implicare a populației în viața comunității. Situația ar putea fi schimbată prin sensibilizarea populației, prin implicarea în activități de salubritate și înverzire a zonei de revitalizare, prin acțiuni de voluntariat și prin bugetarea inițiativelor civice.

3.2.2. Sfera economică

Cea mai importantă problemă economică a zonei de revitalizare este numărul redus de agenți economici care activează în zonă, și anume 7 magazine, o companie de fabricarea articolelor textile, SA „Codreanca”, și o fabrică de vin, SRL Maurt.

Locuitorii din zonă au nevoie de o diversificare a ofertei din magazinele locale, dar și a paletei de servicii. Este necesară o filială a băncii și un sediu poștal. De asemenea este necesar ca locuitorii zonei să poată avea acces la produsele agricole de sezon.

3.2.3. Sfera de mediu

Sfera de mediu reprezintă și ea un factor esențial al dezvoltării durabile, pentru că un mediu curat și sănătos devine și atractiv.

O problemă majoră a zonei de revitalizare reprezintă lipsa spațiilor verzi. Din perspectivă ecologică, spațiile verzi urbane sunt un adevărat moderator al impactului activităților umane asupra mediului înconjurător. Ca spații publice, spațiile verzi contribuie la creșterea incluziunii sociale, prin crearea de oportunități pentru ca persoanele de toate vârstele să interacționeze atât prin contact social informal, cât și prin participarea la evenimentele comunitare ce pot fi organizate în anume așa spații amenajate.

O altă problemă o constituie gunoiștile improvizate/neautorizate, două la număr, de unde gunoiul nu este evacuat, acestea creează substanțe nocive care sunt eliminate în sol și în aer. În perioada caldă a anului, mirosul de lângă aceste gunoiști devine insuportabil, creând probleme locatarilor din preajmă.

În această ordine de idei se plasează atât problema lipsei de tonere de colectare a deșeurilor cât și reticența cetățenilor de a încheia contracte de servicii cu IM Gospodăria Comunală Nisporeni.

3.2.4. Sfera spațial-funcțională

Zona este preponderent ocupată de locuințe individuale cu lot pe lângă casă. În partea Nord Vest fiind amplasate 4 blocuri de apartamente cu 5 etaje și 2 blocuri cu 2 etaje cu un număr total de 134 de apartamente. Nu există nici o asociație de locatari.

În zona de revitalizare practic nu există spații publice, iar unicul teren care aparține primăriei (pe lângă fosta grădiniță nr. 4) este abandonat.

Foto. Teritoriul Grădiniței Nr. 4

Curțile blocurilor de locuit sunt spații semi-private, care servesc locatarilor, însă de cele mai dese ori nu sunt amenajate sau sunt folosite ca parcare.

Este necesară crearea asociațiilor de locatari în blocuri. Este necesară reabilitarea rețelelor interioare și exterioare de apă și canalizare. Este necesară reabilitarea curților blocurilor, dotarea cu mobilier urban, iluminat public, spații verzi de calitate. Este necesar în mod prioritar a reabilita accesele pietonale spre locuințe, instituții de educație și sănătate. Este necesară sensibilizarea rezidenților din zonă cu privire la problemele de infrastructură.

3.2.5. Sfera tehnică

Elementele tehnice, și anume infrastructura urbană care lipsește sau se află într-o stare degradată, lipsa parțială a iluminatului stradal provoacă sentimentul de insecuritate. Doar 40% din locuințe sunt conectate la sistemul de canalizare, iar 80% la apeduct.

IV. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE A ZONEI DE REVITALIZARE

Până la sfârșitul anului 2025, după implementarea programului, prin asigurarea incluziunii comunitare a locuitorilor, îmbunătățirii calității spațiului și promovării identității locale, zona Satul Nou se va caracteriza prin spații publice amenajate, sigure și confortabile, în care locuiește comunitatea consolidată, responsabilă și prietenoasă.

Zona de revitalizată va fi un promotor al dezvoltării socio-economice în întregorașul.

Obiectivele și Scopul Programului de Revitalizare Urbană al orașului Nisporeni rezultă din analiza aprofundată a zonei de revitalizare, răspund la cele mai importante nevoi ale sale, se concentrează pe găsirea unor soluții eficiente și eliminarea fenomenelor negative pe fiecare domeniu. În același timp, obiectivele Programului se bazează pe potențialul de dezvoltare al zonei de revitalizare identificate și indicate în diagnostic.

Scopul Programului de Revitalizare Urbană Nisporeni

Transformarea zonei de revitalizare Satul Nou într-un loc cu o înaltă calitate a vieții, oferind condiții optime pentru dezvoltarea socio-economică

Obiectiv 1

Activism civic sporit și asigurarea incluziunii comunitare a locuitorilor din zona de revitalizare

Obiectiv 3

Valorificarea potențialului fostei grădinițe nr.4 pentru dezvoltarea socio-economică a zonei

Obiectiv 2

Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio-economică a zonei de revitalizare

V. PROIECTELE DE REVITALIZARE URBANĂ

Propunerile de proiect incluse în PRU Nisporeni sunt orientate spre atingerea obiectivelor de revitalizare, soluționarea problemelor și a necesităților identificate, precum și spre valorificarea potențialului zonei de revitalizare. Proiectele de revitalizare fie sunt amplasate pe teritoriul Satului Nou fie au efecte asupra acestei zone și, derivă, neapărat, din problemele existente aici.

Coordonator și responsabil de implementarea proiectelor de revitalizare este autoritatea publică locală din or. Nisporeni, care dispune de potențial pentru realizarea activităților de proiect și pentru identificarea surselor de finanțare.

Proiectele de revitalizare se clasifică în proiecte de bază –care sunt esențiale pentru soluționarea problemelor identificate și proiecte complementare, pentru care nu sunt determinate încă toate elementele, inclusiv implementatorul, dar care, în perspectivă, pot contribui la atingerea obiectivelor Programului de revitalizare urbană.

Toate propunerile de proiect incluse în PRU Nisporeni au caracter integrat și se consolidează reciproc, fiind orientate spre ridicarea nivelului de trai al locuitorilor din zonă.

5.1. Proiecte prioritare

Nr. Proiectului	1.
Titlul Proiectului	Crearea pe terenul fostei grădinițe Nr.4 unui spațiu public de interacțiune și recreere.
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare O3.- Valorificarea potențialului fostei gradinițe nr.4 pentru dezvoltarea socio-economică a zonei
Localizarea	Centrul ZR Satul Nou
Instituția responsabilă	Primaria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Comunitatea locală
Descrierea proiectului	Proiectul va avea următoarele componente: <ul style="list-style-type: none">● Crearea aleilor iluminate și instalarea băncilor;● Amenajarea unui teren de joacă pentru copii● Amenajarea unui teren sportiv pentru fotbal;● Construirea a două foisoare pentru odihna locuitorilor;● Plantarea florilor și înverzirea zonei;
Cost estimativ	1.690.000 MDL
Sursa de finanțare	Primaria or. Nisporeni, FNDR, Consiliul Raional

Rezultate estimate	Terenul fostei grădinițe nr.4 reabilitat
Metoda de evaluare	Un raport anual de activități și etapa de revitalizare la care se află proiectul.

Nr. Proiectului	2.
Titlul Proiectului	Stimularea inițiativei civice în ZR „Satul Nou,,
Obiectivul PRU	O1 - Activism civic sporit și asigurarea incluziunii comunitare a locuitorilor din zona de revitalizare
Localizarea	Or.Nisporeni
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Comunitatea locală
Descrierea proiectului	Proiectul conține componenta de bugetare participativă. Primăria va co-finanța proiecte locale dezvoltate de către cetățenii orașului. Principalul scop este de a mobiliza populația pentru implicare în viața comunității, dar mai ales soluționarea problemelor cu care se confruntă locuitorii.
Cost estimativ	100.000 MDL
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni
Rezultate estimate	- Încurajarea implicării civice; - Crearea spiritului comunitar; - Promovarea voluntariatului.
Metoda de evaluare	Proiecte implementate

Nr. Proiectului	3.
Titlul Proiectului	Elaborarea expertizei tehnice a structurii de rezistență pentru clădirea fostei grădinițe nr.4
Obiectivul PRU	O3.- Valorificarea potențialului fostei grădinițe nr.4 pentru dezvoltarea socio-economică a zonei
Localizarea	Or.Nisporeni

Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Comunitatea locală
Descrierea proiectului	Pentru revitalizarea socio- economică a zonei Satul Nou este necesară o infrastructură sigură ceea ce include și clădirea fostei grădinițe nr.4 care urmează a fi transformată într-un centru multifuncțional. Astfel este nevoie de expertiza tehnică.
Cost estimativ	18.900 MDL
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni
Rezultate estimate	Expertiza tehnică a clădirii efectuată
Metoda de evaluare	Un raport al elaborării expertizei tehnice.

Nr. Proiectului	4.
Titlul Proiectului	Crearea unei Asociații de Locatari a blocurilor de locuit situate pe strada Toma Ciorbă 76
Obiectivul PRU	O1 - Activism civic sporit și asigurarea incluziunii comunitare a locuitorilor din zona de revitalizare O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Blocurile de pe strada Toma Ciorbă 76
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii blocurilor de locuit
Descrierea proiectului	Proiectul are ca scop promovarea implicării cetățenilor în soluționarea problemelor comunitare, asociația de locatari fiind principalul actor din zonă. Activitățile proiectului sunt: 1. Desfășurarea activităților de informare și conștientizare a locuitorilor privind avantajele creării asociației de locatari (2 ateliere de lucru, pliante informative); 2. Angajarea unui consultant juridic și a unui facilitator comunitar pentru crearea asociației locatarilor; 3. Crearea asociației, elaborarea statutului și regulamentului de activitate; 4. Elaborarea planului de activitate al asociației.
Cost estimativ	10.000 MDL
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni, surse externe

Rezultate estimate	- Creșterea Nr. ui de grupuri de inițiative în zonă; - Consolidarea comunității pentru soluționarea problemelor comune;
Metoda de evaluare	Asociația creată cu succes

Nr. Proiectului	5.
Titlul Proiectului	Sporirea securității locuitorilor din zona de revitalizare
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Zona de revitalizare Satul Nou
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii din zonă
Descrierea proiectului	Proiectul presupune: <ol style="list-style-type: none"> 1. Evaluarea necesităților zonei și elaborarea proiectului tehnic cu consultarea cetățenilor; 2. În zona de revitalizare, drumurile sunt în mare parte neasfaltate, iar trotuarele lipsesc. Din cauza condițiilor meteorologice, starea acestora devine din ce în ce mai impracticabilă pentru locuitori, cât și pentru mijloacele de transport. Prin intermediul proiectului se urmărește reabilitarea întregii infrastructuri de drumuri și trotuare din zona de revitalizare. 3. Extinderea iluminatului public; 4. Instalarea camerelor video (după necesitate);
Cost estimativ	23 mln MDL
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni, surse externe
Rezultate estimate	<ul style="list-style-type: none"> - km de drumuri și trotuare reabilitate - km de drumuri iluminate - nr. de camere de supraveghere instalate
Metoda de evaluare	<ul style="list-style-type: none"> - Proces-verbal de dare în exploatare a lucrărilor de reabilitare a drumurilor și trotuarelor; - Rapoarte intermediare de progres/ rapoarte finale; - Aplicarea metodei comparative; - Chestionarea locuitorilor zonei de revitalizare.

Nr. Proiectului	6.
Titlul Proiectului	Amenajarea unei parcări lângă grădinița „Povestea,,
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Grădinița „Povestea,,
Instituția responsabilă	Primaria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Părinții și personalul grădiniței
Descrierea proiectului	Proiectul presupune amenajarea unei parcări lângă grădinița „Povestea,,și are următoarele etape: <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea proiectului tehnic, - Construcția parcării.
Cost estimativ	1,2 mln
Sursa de finanțare	Primaria or. Nisporeni, surse externe
Rezultate estimate	<ul style="list-style-type: none"> - Sporirea securității pentru părinții și copiii care merg la această grădiniță - Parcare construită
Metoda de evaluare	<ul style="list-style-type: none"> - Rapoarte intermediare de progres/ rapoarte finale; - Aplicarea metodei comparative; - Chestionarea locuitorilor zonei de revitalizare.

Nr. Proiectului	7.
Titlul Proiectului	Extinderea sistemului de canalizare in zona Satul Nou
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Zona de revitalizare Satul Nou
Instituția responsabilă	Primaria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Comunitatea locală
Descrierea proiectului	Extinderea rețelei de canalizare in zona Satul Nou
Cost estimativ	19 mln LEI
Sursa de finanțare	FNDR și surse exterioare

Rezultate estimate	20 km de rețea de canalizare construite
Metoda de evaluare	<ul style="list-style-type: none"> - Rapoarte intermediare de progres/ rapoarte finale; - Aplicarea metodei comparative; Chestionarea locuitorilor zonei de revitalizare.

Nr. Proiectului	8.
Titlul Proiectului	Crearea unui centru Multifuncțional în incinta clădirii fostei Grădinițe nr.4
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare O3 – Valorificarea potențialului fostei gradinițe nr.4 pentru dezvoltarea socio-economică a zonei
Localizarea	Centrul Zonei Satul Nou
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii or. Nisporeni
Descrierea proiectului	Centru multifuncțional va impulsiona dezvoltarea economică a zonei și a orașului. În cazul în care expertiza tehnică a grădiniței Nr. 4 va fi una pozitivă atunci centrul multifuncțional va fi amplasat în clădirea reabilitată a grădiniței. Pentru realizarea proiectului sunt necesare următoarele etape: <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea proiectului tehnic - Organizarea licitației și identificarea antreprenorului - Desfășurarea lucrărilor
Cost estimativ	43 mln MDL
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni, surse externe
Rezultate estimate	- Încurajarea implicării civice;
Metoda de evaluare	Proiecte implementate

Nr. Proiectului	9.
Titlul Proiectului	Construcția unei centrale electrice fotovoltaice în or. Nisporeni
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Periferia Zonei Satul Nou
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni

Grupurile țintă	Instituțiile aflate în subordinea primăriei Nisporeni
Descrierea proiectului	Parcul fotovoltaic urmează a fi construit în or. Nisporeni în zona Industrială unde există Parcul Industrial. Energia produsă în acest parc va fi folosită în Iluminatul Stradal în or. Nisporeni și în iluminarea clădirilor din or. Nisporeni. Suma proiectului vine în urma estimării pe baza consumului de kw/h simulat de compania privată.
Cost estimativ	3 mln MDL, 150.000 EUR - Suma pentru care există acoperire financiară, 500.000MDL, 25.000 EUR. Suma pentru care nu există acoperire financiară, 2,5 mln MDL, 125.000 EUR
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni, surse externe
Rezultate estimate	- R1. Reducerea emisiilor de carbon R2. Creșterea potențialului economic al orașului Nisporeni R3. Promovarea energiei durabile;
Metoda de evaluare	Proiecte implementate

5.1. Proiecte complementare.

Nr. Proiectului	1.
Titlul Proiectului	Reparația străzii Industrială
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Zona Satul Nou
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Or. Nisporeni
Descrierea proiectului	Pentru revitalizarea socio- economică a zonei Satul Nou este necesară Srada industrială este o arteră importantă atât pentru Zona Satul Nou cât și pentru or. Nisporeni, ea leagă zona Centru, Satul Nou cu zona Industrială. În zona industrială este amplasată Zona Economică Liberă care are nevoie de un drum de acces, care la moment se află într-o stare deplorabilă. Reabilitarea Străzii Industrială va duce la sporirea atractivității zonei Industriale și astfel va impulsiona dezvoltarea economică.
Cost estimativ	3 mln MDL
Sursa de finanțare	Surse Naționale, locale și externe.

Rezultate estimate	3,2 km de drum reabilitate
Metoda de evaluare	Un raport anual.

Nr. Proiectului	2.
Titlul Proiectului	Iluminarea străzii Ion Creangă
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Str. Ion Creangă, zona Satul Nou
Instituția responsabilă	Primaria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii străzii Ion Creangă
Descrierea proiectului	Proiectul presupune instalarea corpurilor de iluminat pe strada Ion Creangă, stradă cu o lungime de 1286 m.
Cost estimativ	30.000 MDL
Sursa de finanțare	Primaria or. Nisporeni
Rezultate estimate	- Strada Ion Creangă iluminată - Sporire securității în zona de revitalizare
Metoda de evaluare	- Rapoarte intermediare de progres/ rapoarte finale; - Chestionarea locuitorilor zonei de revitalizare.

Nr. Proiectului	3.
Titlul Proiectului	Amenajarea zonei de lângă Gara Auto
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	zona Satul Nou
Instituția responsabilă	Primaria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii or. Nisporeni
Descrierea proiectului	Teritoriul Gareii Auto din oraș este unul privat, dar în fața gării este o zonă unde oamenii așteaptă autobuzele care circulă către satele învecinate (Soltănești, Păruceni, ect.) La moment există o prire care necesită reabilitare, astfel în cadrul acestui proiect ne propunem: - să reabilităm oprirea de autobus; - să instalăm o platform de colectare a deșeurilor

	- să înverzim zona
Cost estimativ	150.000 MDL
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni, FNDR, surse externe
Rezultate estimate	- o oprire de autobuz amenajată - o platform de colectare a deșeurilor construită
Metoda de evaluare	

Nr. Proiectului	4.
Titlul Proiectului	Amenajarea platformelor pentru colectarea separată a deșeurilor
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	zona Satul Nou
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii zonei
Descrierea proiectului	În cadrul proiectului, se propune amenajarea a circa 10 platforme care să prevadă și colectarea separată a deșeurilor-carton/hârtie, deșeuri menajere, sticlă, metal, plastic. În așa mod, platformele pentru colectarea separată a deșeurilor va soluționa mai multe probleme concomitent- zona va deveni mai curată, mediul înconjurător mai puțin poluat, iar colectarea separată va permite reciclarea deșeurilor și reincluderea produselor în circuit.
Cost estimativ	250.000 MDL
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni, Fondul Ecologic, Surse externe
Rezultate estimate	- 10 platforme de colectare a deșeurilor amenajate
Metoda de evaluare	

Nr. Proiectului	5.
Titlul Proiectului	Acțiuni comune de înverzire
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	Str. Ion Creangă, zona Satul Nou
Instituția responsabilă	Primăria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii orasului Nisporeni
Descrierea proiectului	Proiectul presupune acțiuni de plantare a arborilor pe străzi, scuaruri, zone verzi, curți de blocuri. În cadrul proiectului vor fi plantați cu ajutorul locuitorilor din zona de revitalizare cca. 230

	de copaci și arbuști.
Cost estimativ	50.000 MDL
Sursa de finanțare	Primaria or. Nisporeni
Rezultate estimate	- Strada Ion Creangă iluminată - Sporire securității în zona de revitalizare
Metoda de evaluare	

Nr. Proiectului	6.
Titlul Proiectului	Construcția terenurilor de joacă
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	zona Satul Nou
Instituția responsabilă	Primaria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii orasului
Descrierea proiectului	Zona Satul Nou este zona cu cel mai mare număr de locuitori. Construcția a 3 terenuri de joacă va oferi copiilor un mediu controlat de joacă, iar părinților un sentiment de siguranță în momentul în care își vor lăsa copiii afară la joacă, știind departe de pericolele străzii.
Cost estimativ	100.000 MDL
Sursa de finanțare	Primaria or. Nisporeni, FNDR, Surse externe
Rezultate estimate	- trei terenuri de joacă construite
Metoda de evaluare	

Nr. Proiectului	7.
Titlul Proiectului	Amenajarea unei parcuri pe strada Toma Ciorbă, IMSP Spitalul Raional Nisporeni
Obiectivul PRU	O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio- economică a zonei de revitalizare
Localizarea	IMSP Spitalul Raional Nisporeni și IMSP Centrul de Sanatate Nisporeni, zona Satul Nou
Instituția responsabilă	Primaria or. Nisporeni
Grupurile țintă	Locuitorii raionului Nisporeni
Descrierea proiectului	Strada Toma Ciorbă din orașul Nisporeni este una supra aglomerată din punct de vedere a pietonilor și a mașinilor. Pe această stradă sunt situate IMSP Centrul de Medicină Urgentă Prespitalicească, IMSP Spitalul Raional Nisporeni, IMSP Centrul de Sănătate Nisporeni, Centrul de Bătrâni „Încredere”. Toate aceste instituții indică zilnic un flux sporit de oameni care în mare parte se deplasează cu autoturismul propriu. Astfel, există problema stringentă – lipsa unei parcuri. Aceasta

	<p>problemă este cu atât mai gravă cu cât mașinile sunt parcate neregulamentar pe marginea drumului și pe trotuare îngreunând traficul și accesul pietonilor către instituțiile sus numite. Beneficiarii acestui proiect sunt atât lucrătorii medicali și personalul auxiliar ce activează la instituțiile medicale și sociale localizate pe strada Toma Ciorbă, cât și beneficiarii acestor instituții. O particularitate importantă este faptul că acești beneficiari sunt persoane vârstnice, cu dizabilități sau suferinde care au nevoie de îngrijire medicală, iar imposibilitatea de a parca lângă instituția medicală este o adevărată provocare pentru ei. O altă categorie vulnerabilă o constituie părinții cu copii care vin la medici, parcându-se neregulamentar ei pun își pun în pericol siguranța proprie. Având la dispoziție o parcare amenajată în vecinătate va crește gradul de siguranță rutieră, se va reduce timpul necesar pentru accesul către instituțiile medicale. Ca urmare a implementării acestui proiect va crește impactul social și cultural, egalitatea de șanse: investiția are un impact pozitiv asupra vieții sociale prin asigurarea unei zone de parcare dedicate persoanelor care au nevoie de asistență medicală. De asemenea, spațiul de parcare prevăzut asigură un cadru funcțional normal pentru parcare autoturismelor în zona de interes. Nu în ultimul rând parcare de pe strada Toma Ciorba nr. 5 asigură un grad sporit de securitate pentru lucrătorii medicali și beneficiarii instituțiilor medicale.</p>
Cost estimativ	3 mln lei
Sursa de finanțare	Primăria or. Nisporeni
Rezultate estimate	1 parcare amenajată, 14000 de beneficiari direcți și indirecti anual, 1 stradă descongestionată
Metoda de evaluare	Proces-verbal de dare în exploatare a lucrărilor, Rapoarte

VI. CADRUL FINANCIAR

Cadrul financiar al Programului trebuie considerat ca fiind estimativ, acesta fiind supus riscului unor erori semnificative. Argumentarea în acest sens este existența unui număr mare de factori de incertitudine în privința accesării surselor externe, a planurilor detaliate privind implementarea proiectelor, gradul de maturitate a unor proiecte incluse în PRU, precum și incapacitatea de a estima cu exactitate gradul potențial de implicare în procesul de revitalizare a partenerilor externi.

Tabelul prezintă cadrul financiar estimativ al PRU, inclusive divizarea acestuia conform surselor de finanțare.

Primul rând conține costurile rezultate din valoarea estimată a proiectelor de bază incluse în programul de revitalizare, pentru care se cunoaște o estimare destul de precisă a valorii acestora (maturitatea acestor proiecte indică faptul că implementarea lor va avea loc în următorii ani).

Al doilea rând conține valoarea estimată a proiectelor complementare, acestea fiind estimate foarte general. Valorile sunt indicate în lei.

Tabelul6. Cadrul financiar estimativ

Proiecte	Surse publice			Surse private	TOTAL
	Proprii (primaria)	Naționale	Externe (donatori)		
Proiecte prioritare					88.018.900 MDL
Proiecte complementare					3.580.000 MDL
TOTAL					91598900 MDL

VII. IMPLEMENTAREA ȘI MANAGEMENTUL PROGRAMULUI DE REVITALIZARE

Succesul implementării PRU depinde, în mare măsură, de participarea tuturor locuitorilor la procesul de implementare și monitorizare a acesteia, de canalizarea eforturilor unui parteneriat între societatea civilă și APL.

Implementarea programului de revitalizare se va realiza în baza proiectelor planificate. Pentru implementarea eficientă a programului se va ține cont de principiul politicilor transversale, care inter-relaționează între ele pentru asigurarea integrității și complexității intervențiilor de revitalizare.

Programul de revitalizare este un instrument de coordonare a politicilor sociale în zona de revitalizare, prin urmare, acesta include o serie de activități sociale care se influențează reciproc, iar implementarea lor ar trebui să fie în beneficiul locuitorilor din zonă. În plus, programul include proiecte care, deși nu sunt strict sociale, servesc la satisfacerea așteptărilor și nevoilor comunității locale și contribuie la îmbunătățirea fizică a calității vieții - proiecte de infrastructură care îmbunătățesc calitatea serviciilor publice, de exemplu accesul la zonele de agrement.

De asemenea, procesul de implementare și management al programului are la bază principiul complementarității:

- **Complementaritatea problemelor** – proiectele planificate în cadrul programului reprezintă soluții pentru problemele identificate în urma analizei complexe și transparente. Soluțiile propuse sunt complexe și integrate.
- **Complementaritatea temporală** presupune ca anumite activități de revitalizare planificate în cadrul programului pot servi drept început pentru anumite proiecte complexe de viitor.
- **Complementaritatea surselor de finanțare** - procesul de implementare a programului, din perspective financiare se bazează pe diversitatea surselor de finanțare care se completează reciproc. Vor fi antrenate surse ale bugetului local, vor fi încurajate investiții private, vor fi valorificate surse din fonduri naționale, vor fi aplicate propuneri de proiecte la donatori și finanțatori internaționali, se va stimula implicarea rezidenților (prin efort propriu, contribuție financiară etc.).
- **Complementaritatea instituțională** – implementarea proiectelor de revitalizare se va face în baza parteneriatelor eficiente dintre diverse instituții. Coordonatorul procesului este primăria orașului Nisporeni prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană.

Partenerii de bază ai procesului sunt:

1. *Grupul de inițiativă locală*, care reprezintă un partener important pentru mobilizarea comunitară în zonă, dar și pentru coordonarea unor activități la nivelul zonei.
2. *Angajații grădiniței „Povestea,,*, vor amenaja spațiile verzi de lângă grădiniță.
3. *Agenții economici* prezenți în zona de revitalizare

La nivel național, procesul de revitalizare urbană este coordonat de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, prin dezvoltarea cadrului normativ. La nivel regional,

Agenția de Dezvoltare Regională Centru reprezintă partenerul de bază pentru orașul Nisporeni.

Procesul de management și implementare a Programului presupune:

- Consiliul Orășenesc reprezintă autoritatea care aprobă programul.
- Primăria, prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană este coordonatorul procesului.
- Principiul de bază al implementării este participarea rezidenților prin mobilizare comunitară, prin implicarea activă la toate etapele de planificare, realizare și continuarea activităților de revitalizare. În acest sens sunt 3 structuri principale, fără a se limita la ele: Grupul local de inițiativă care este constituit din liderii locali; Comisia Consultativă creată în procesul de elaborare a programului, va continua activitatea sa pentru o logică a programului.

VIII. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI DE REVITALIZARE

Monitorizarea reprezintă activitatea de observare a schimbărilor, a reușitelor implementării. Rezultatele monitorizării vor permite ajustarea programului la necesitățile reale din zona de revitalizare și adaptarea activităților planificate la circumstanțele noi.

Primăria, prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană este responsabilă de monitorizarea și evaluarea programului. Procesul de monitorizare se bazează pe dialogul continuu cu rezidenții din zona de revitalizare și structurile la nivel de zonă (Comisia Consultativă etc). Ajustările programului se vor baza pe necesitățile reale ale locuitorilor și ale partenerilor implicați. Monitorizarea programului se va realiza în baza indicatorilor de rezultat indicați la fiecare proiect.

Raportul de monitorizare va fi elaborat anual în baza indicatorilor specificați în tabelul 6. Evaluarea va fi realizată la finalul perioadei de implementare a programului și va avea forma unui raport prezentat public. Ea va permite evidențierea rezultatelor procesului de implementare, dar și însușirea lecțiilor învățate.

Tabelul 7. Indicatorii de rezultat

Obiective specifice de revitalizare	Indicatori de rezultat
O1. Activism civic sporit și asigurarea incluziunii comunitare a locuitorilor din zona de revitalizare	-numărul de spații publice amenajate; -numărul terenurilor de joacă amenajate; -numărul acțiunilor de înverzire; -numărul activităților sociale co-finantate de locuitori; -suprafața spațiilor verzi create; -numărul de spații de autobuz amenajate; -numărul copacilor și arbuștilor plantați;
O2 – Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea socio-economică a zonei de revitalizare	-numărul de metri de rețele de apă și canalizare construite; -metri de drum și trotuar construit sau renovat; -numărul canalelor de scurgere; -numărul de parcări amenajate; -numărul de străzi cu iluminare stradală eficientă; -numărul de platforme pentru depozitarea deșeurilor -parc fotovoltaic construit
O3. Valorificarea potențialului grădiniței nr.4 pentru dezvoltarea socio-economică a zonei	-spațiul vechii grădinițe Nr. 4 amenajat -coladire multifuncțională amenajată

Evaluarea finală a PRU Nisporeni se va realiza la finalul perioadei pentru care este preconizat- decembrie 2026.

Totodată, se vor realiza și evaluări intermediare ale programului, pentru a scoate în evidență rezultatele periodice și a ne încadra în perioada de implementare. Evaluările intermediare se vor realiza anual după aprobarea PRU.

Evaluările anuale vor include rapoartele anuale a progresului PRU, prezentate Consiliului orășenesc Nisporeni, cât și Comisiei Consultative.

Instrumentele de evaluare aplicabile PRU sunt:

- analiza documentelor relevante (procese-verbale de dare în exploatare, facturi, ordine de plată, contracte);
- consultarea beneficiarilor (sondaje și chestionare);
- analiza cost-beneficiu (observarea impactului general al programului, care se va realiza inclusiv prin consultarea Comisiei Consultative).